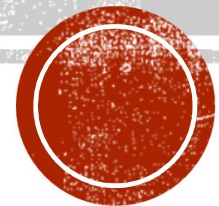

**GEISTLICHE LIEDER DER TSCHJECHISCHEN JAHRMARKTDURCKE
IN DEN SLOWAKISCHEN HANDSCHRIFTLICHEN KANTIONALEN
DES 18. JAHRHUNDERTS**

Kirchenlied ↔ Geistliches Lied (hymn, psalm) (spiritual folk song)

Beide Gattungen sind sowohl in den Jahrmarktdrucken als auch in den handschriftlichen Gesangbüchern vertreten.

Die Frage der eventuellen Vorlagen für die handschriftliche Quellen ist manchmal nicht eindeutig zu beantworten, besonders wenn es um solche Lieder handelt, die sowohl in den Jahrmarktdrucken, als auch in gedruckten Kantionalen erschienen.

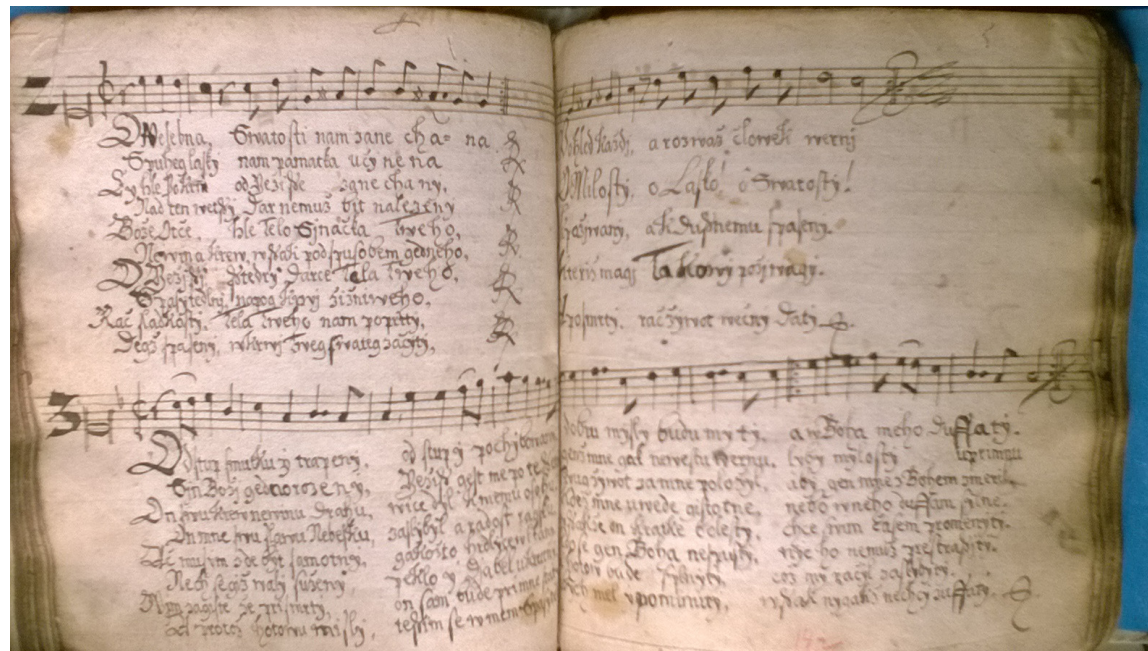
DIE LISTE DER VERWENDETEN SLOWAKISCHEN QUELLEN

- Das Kantional aus Rajec (1. Hälfte des 18. Jahrhunderts)
- Das Kantional von Anton Dulay (1747)
- Slovakische Gesangbuch aus Beckov von P. Paulinus Bajan OFM (1758)
- Die Handschrift „Cantus Catholici“ (1770)
- Das Gesangbuch aus Lendak (1787)
- Das Kantional von Anton Fobb aus Schemnitz (Banská Štiavnica, 1792)
- Das Kantional von Andrej Ozym (1797)
- Das Kantional von Ján Potocký (1790-1810)

KANTIONAL AUS RAJEC (1730 - 1750)

Handschriftliche
Kantional
ohne Titelblatt
(Archiv des Vereins
vom Heligen Adalbert
in Trnava)

206 tschechischer
und lateinscher
Kirchenlieder
auf 212 Seiten
(fast alle mit
Melodien)

KANCIONAL VON ANTON DULAY (1747)

Das Kantional
geschenkt 1747 von
Anton Dulay
wahrscheinlich dem
Franziskanischen
Kloster
in Katarínka bei
Tyrnau (Trnava)

82 Kirchenlieder
in tschechischer und
lateinischer Sprache
auf 124 Seiten
mit 43 Melodien
(Egyetemi könyvtár
Budapest)

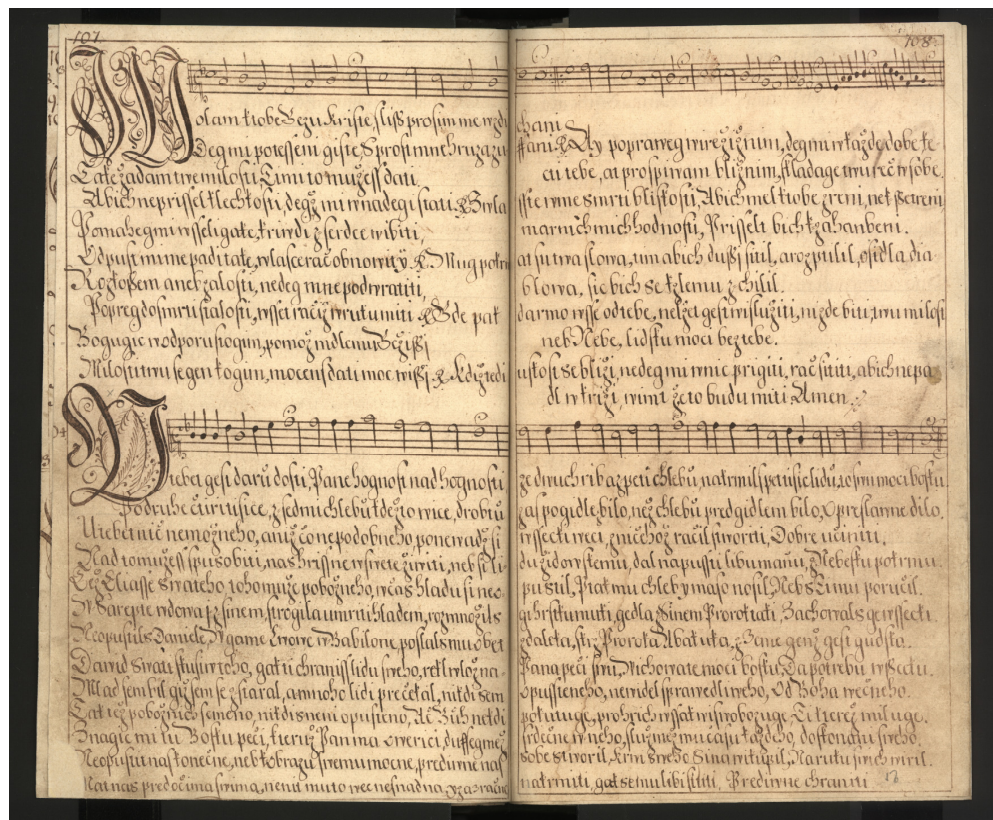
SLOWAKISCHES GESANGBUCH AUS BECKOV VON P. PAULINUS BAJAN (1758)

Ein der zahlreichen
musikalischen
Sammelbände vom
slowakischen
Musiker und
Prediger
P. Paulinus Bajan
(1721-1792)

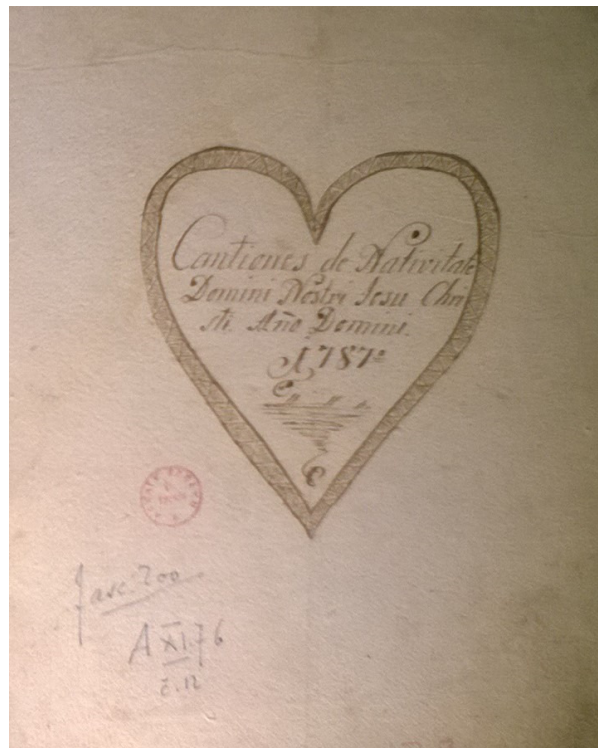
DIE HANDSCHRIFT „CANTUS CATHOLICI“ (1770)

Das handschriftliche
Gesangbuch mit Noten
von einem unbekannten
Schreiber von 1770.
Es handelt sich um
keine Abschrift des
gedruckten Kantionals
Cantus Catholici
(Trnava, 1700).
Deposit: Das
Literarische Archiv der
Slowakischen
Nationalbibliothek
in Martin

DAS GESANGBUCH AUS LENDAK (1787)

Die Handschrift von
Jozef Tomalák,
Organist in Lendak
(die Oberzips) in
Archiv des Vereins des
hl. Adalbert in Trnava

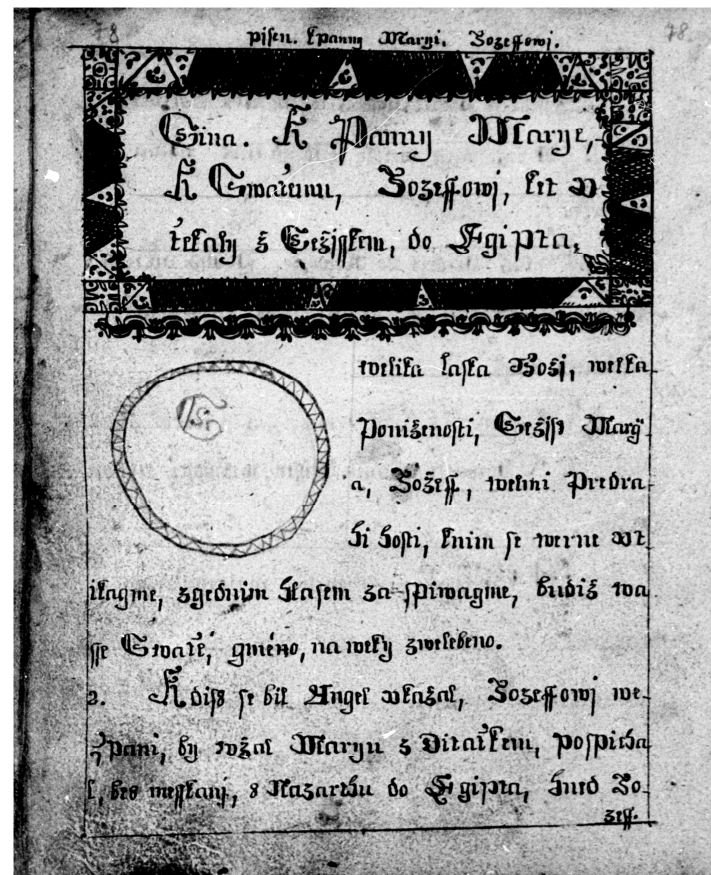

Beinhaltet 168
slowakischer und
slowakiseirter
tschechischen
Liedtexte mit 38
Melodien

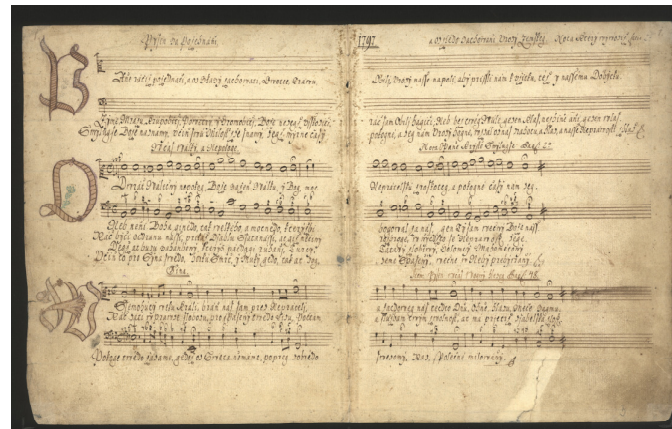
DAS KANTIONAL VON ANTON FOBB (1792)

Eine der größten
slovakischen
Handschriften des 18.
Jahrhunderts mit
Gestlichen Liedern
und Kirchenliedern aus
dem Museum in
Banská Štiavnica

DAS KANTIONAL VON ANDREJ OZYM (1797)

Wahrscheinlich das älteste
handschriftliche Kantional
vom slowakischen Kantor
Andrej Ozym

Geschrieben in Kvačany
(Liptauer Komitat)

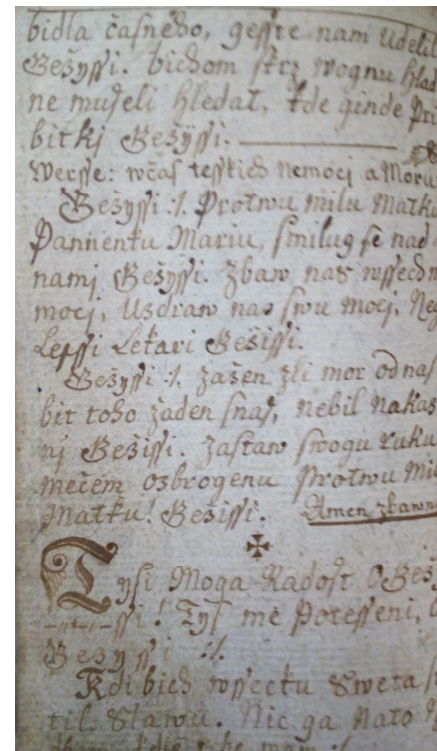
Die Handschrift befindet
sich im Lieterarischen Archiv
der Slovakichen
Nationalbibliothek in Martin

127 Folien, 217 Lieder in
tschechischer
slowakisierten Sprache,
144 Melodien mit
Generalbaß

DAS KANTIONAL VON JÁN POTOCKÝ (1790 - 1810)

Das Kantional von Ján Potocký, dem
Notar von Veľký Bobrovec.
Texte ohne Melodien.
(Etnografisches Museum des
Slovakischen Nationalmuseums
in Martin

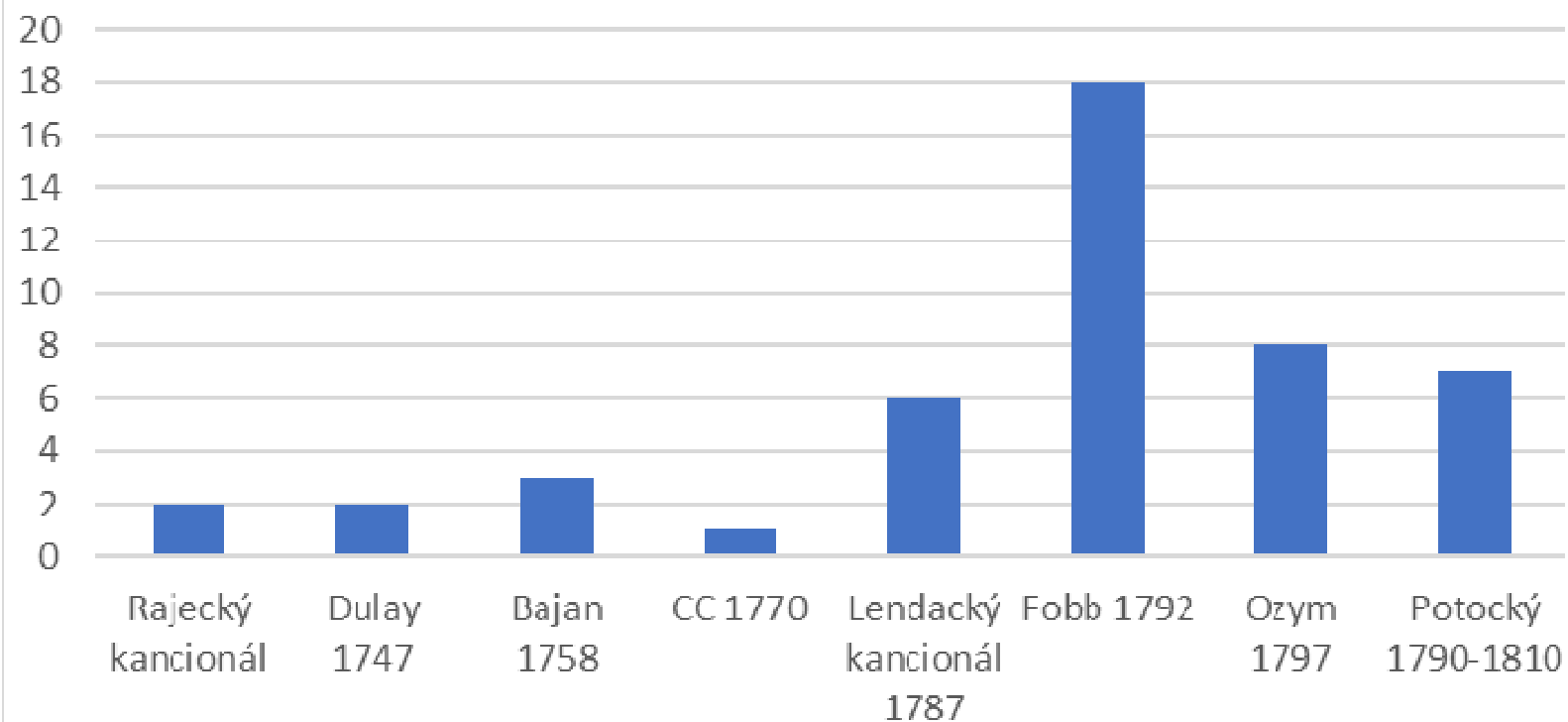
Die Verteilung der Geistlichen Lieder im Katalog der slowakischen Flugblattlieder von Ľubica Droppová und Eva Krekovičová

- I. Jungfrau Maria
- II. Jesus Christus
- III. Gott und die Heiligste Dreifaltigkeit
- IV. Lieder von den Heiligen
- V. Leid für die Sünden
- VI. Der Letzte Gericht
- VII. Lieder zum Gottesdienst
- VIII. Gelegenheitslieder
- IX. Verschiedene Lieder
- XI. Die Legenden

Droppová, Ľ. – Krekovičová, E.: Počujte Panny, aj vy mládenci... Bratislava : Ústav etnológie SAV, 2010, s. 37-38. (Thematische Gruppen der übernommenen tschechischen Texte sind unterstrichen)

Tschechische Jahrmarktlieder in den slowakischen Handschriften des 18. Jahrhunderts

Das Verzeichnis der tschechischen Jahrmarktlieder in den slowakischen handschriftlichen Kantionalen des 18. Jahrhunderts

- Ach veliká láska Boží, velká poníženosti (Fobb)
- Anno presvatá, záhradko vzácna (Ozym)
- Boha mého vzývám, píseň si zazpívám (Fobb)
- Budiž pozdravená, svatá hostie (Lendak, Ozym)
- Budiž živa, lásko moja (Dulay, Lendak, Ozym)
- Bud' pozdraven svatý Jan, zrozen z Nepomuku (Fobb)
- Ej Bože v chudobě, prosím poníženě (Fobb)
- Ježíš jméno nejsladší, tobě dávám sobě (Lendak, Ozym)
- Každý kresťan poslyš nyní, o dni súdnem tej noviny (Potocký)
- Kde jest Ježíš moja radost, můj milý Pán a přítel (Ozym)
- Kde jsi můj Ježíši, lásko moje (Lendak, Ozym, Potocký)
- Když pak přijde muj Pan Ježíš, ke mne v slzích zemdlené (Potocký)

- Kvítečku májový, drahý rubínku (Fobb)
- Maria Maria nad slunce jasnejší (Ozym, Potocký)
- Maria ochrana, ona jest' má sama (Fobb)
- Maria pod krížem stoje, žalostne plakala (Rajec, Fobb)
- Nejsem zavázan žádnému, krom pánu Bohu samému (Fobb)
- Ó Ježiši můj, ó poklade můj (Fobb)
- Ovčičko stracená, ach kde si, kde (Potocký)
- Pod'te sem hříšníci, vy spurní zlostníci (Rajec, Bajan, Fobb)
- Pod'te sem súžení, sirotky a vdovy (Fobb, hier zu J.M. von Šaštín)
- Poslyšte milé, co chci spívati (Fobb)
- Pozdravena bud' královna, ó Maria (Lendak, Fobb, Ozym)
- Proč, Maria, proč si tak naríkáš (Fobb)
- Sem dcero sionská, pod' duše krestianská (CC 1770, Fobb)
- Sem pospešte, pobehnite k Janovi milovníci (Fobb)
- Slyším hlas slavíčka na krásnym strome (Lendak)
- Stůj na rozkas mé jasnosti (Potocký)
- Žádny neví, co je láska, kdo ju neskusil (Bajan, Fobb)
- Žalostné kvílení, rozmilí křesťané (Fobb)

Nad mni g'i smutne plalala, gešo rany omiwala, twima Gyna.
 Hlami, by se puilowal nad mni, matičko bolečina.

Tar g'i me, keršo zwolila, pri sažine oblibila, omatic do gessio
 wa - hnd nam trisnim miložina, mati: bo:

Mzšledni matko dolu znebe, azli jš mi lučiče tebe pros za naž
 žinatka žwešo, keršaz bržš mročo, mati: bol:

Prošime pro žyžta pama, at nam geš za milost dawa, krom te
 swe cne chwalily, azrebu se rabowaly, ma: bole:

Naržo kerš hnd pazdračena, naž žičkat zwelčena, hpolu gš
 yš gessim pannem, az naržo welu žmō, matičko bolečina. Amen.

Pižen Epamny Maryi

Gasparyeg.

ote sem suženj, Gypolky a wodosni, kerš tolan
 Gwōte nušj irpile, atō tolaždu chwalily.

Nā Gsazn sa piagte, gite tam nagde te,
 kražnu perlilu, žyžta Wtatičlu, a tam
 swinolenu.

Nād Glunni gaždieggy, nad Wtēžic kražne
 ggy, kralowna Nagžta, pannu Angel, ža,
 patronka wteržta.

Držj žwešo Gyna, Wtatičla primila, ona se knemu, laždu
 bodinu, za nas se primlawa.

Kerš delatō žie, namprimil nemušte, obražel gegi, pannu Maryi,
 wmagiča domaća megte.

Žo kolim žadati, žez ten obraz swažy, od ni budete, adežame
 te, žez gegi pri wluwai.

Nab nany w Gwōte ten, lbo hi bil opustren, lbo merne žada, žeb e
 Marya.

Slyším hlas slavička
v jednom oudolí,
kdežto jest Matička
v moravském kraji.
Přes vrchy, doliny,
přes pole, roviny,
pojd'me k Marii.

(die ursprüngliche Version)

Slyším hlas slavička
na krásnym strome,
to jest ta Matička
v ždiaranskym chráme.
Pod'me do doliny,
cez pole, roviny,
kam sme pozváni.

(Version aus dem Gesanbuch aus Lendak,
fol. 64r)

Pisen Pobožná.

Vnukání Svatošho Krýže na Evam Pan-
Gejjs Krýpus pro Gpaženj nasse amritj Kcažil.

Diš Adam Peroni Otce náš, roznemodil se na-
ženio česť pro milý Gpačel gešo Gpačel se mi
mi oněšo.

A by mi lečestroy naggel, Agelše před rova-
Agelše sel, žadal mazačy so leče, milosrdenstoj-
olege.

Gvačy Micaš se mi žgenil, ačito rogy auge-
mil, a by Darimo nepracoval, ačito se neužiloval.

De česť olege nemi, gins se milost ačitož mini, na Evamce nebíděte milý, alege ni-
galš so len dogiti.

Den a by to mil ropaněčy, gešo potomey jidei, lidis tri Čipje ačito cel leč pomí-
me, ačito pride na ženio Gwač.

Auždravj Otce gešo, od roduču nstičičšo, Čačle gešesčo Ečičesčo, Kdož by prave-
ročíl oněšo.

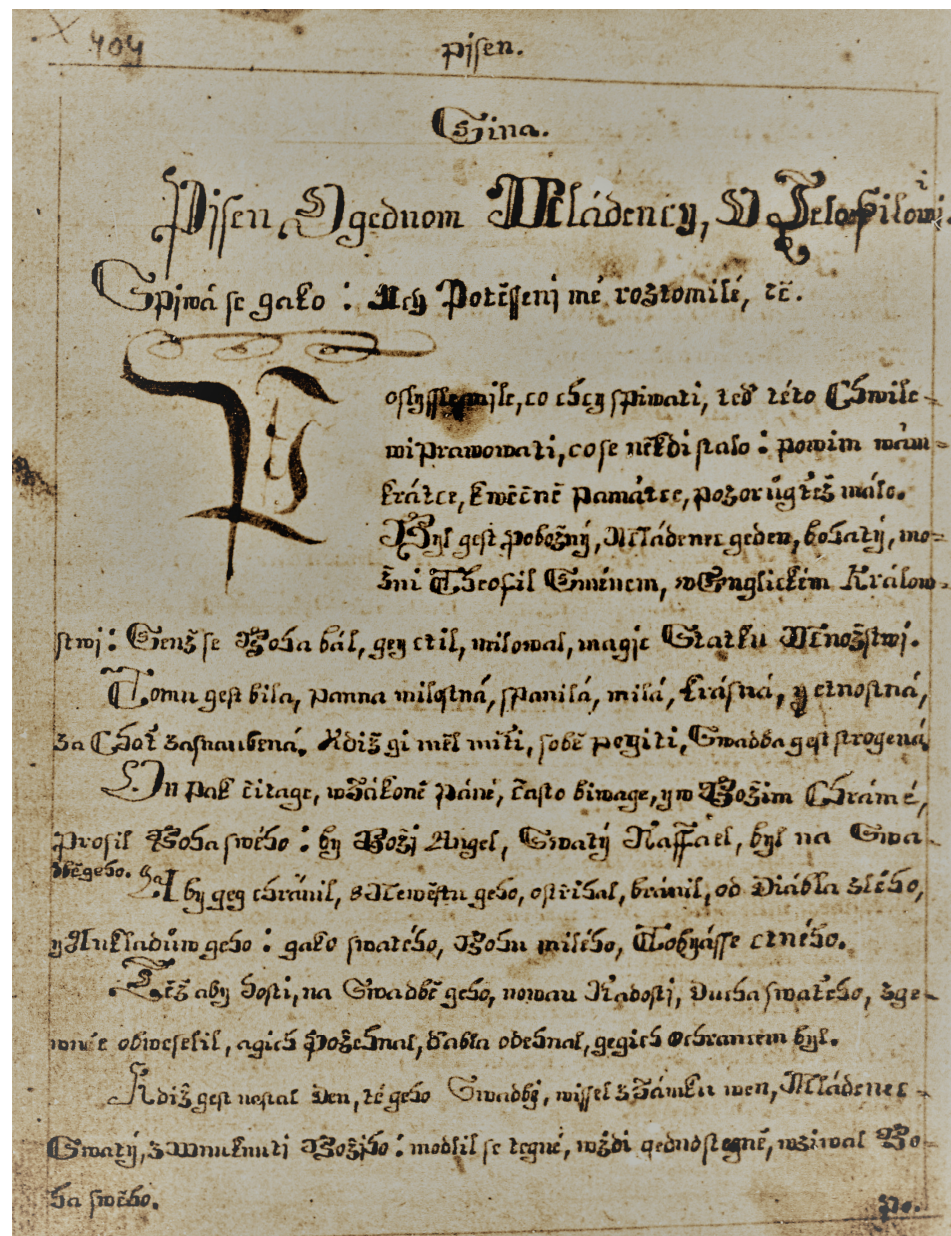
Čačim olomil mečiměku, roagi žičim Maticšlu, ze Gvačim zapovrdnešo, ga-
čo Adam žičičil žnešo.

Dalim genu Čaču Hladu, by wšidil so wzačrads, ačitož poměče Dmote, bidejš-
mačy ždravěšo Otce.

An se do Domu Kvačratil, on Otce Wčičesčo žratil, won so gužwice neužil, pri o-
ženu Gwači wnel.

Čičesčo won tu meč žowužadil, Čač galš mu byt Angel radil, wšičil gu žičičy mla-
dobu, pri Hlavo Gwačo Otce žroči.

Alme rerum Conditor in Personis Trine, Erem unius
 Te laudare melior Stylo Clumbine Vocis salve secreta

Benedixam Domine tuam Majestatem coelestium agmina
 Causa tu pulcherrima omnium bonorum Quam
 Christiana pluribus malis jam oppressa plebs
 Secretis a periculis nos tuam saltem, et finis. la
 Medys qmno neglad, ty tobe darom sobe, bit my bile
 Medys melike qmno netty nud Meho, Za hry
 Medys ty 3my se semnu ga chig bity febu, bit my
 Kdo gest Steba Medys ty, ten se nje neby, nez y
 Kdo chce dilne bogorow, neuh frigne Medys ty
 Meho on swage telo, nam za tohm darom, a fan
 Wok swag smaty otewrel, trem sneho wioy
 Amen Medys ty fomoj sam, zde kiny, lobozeny

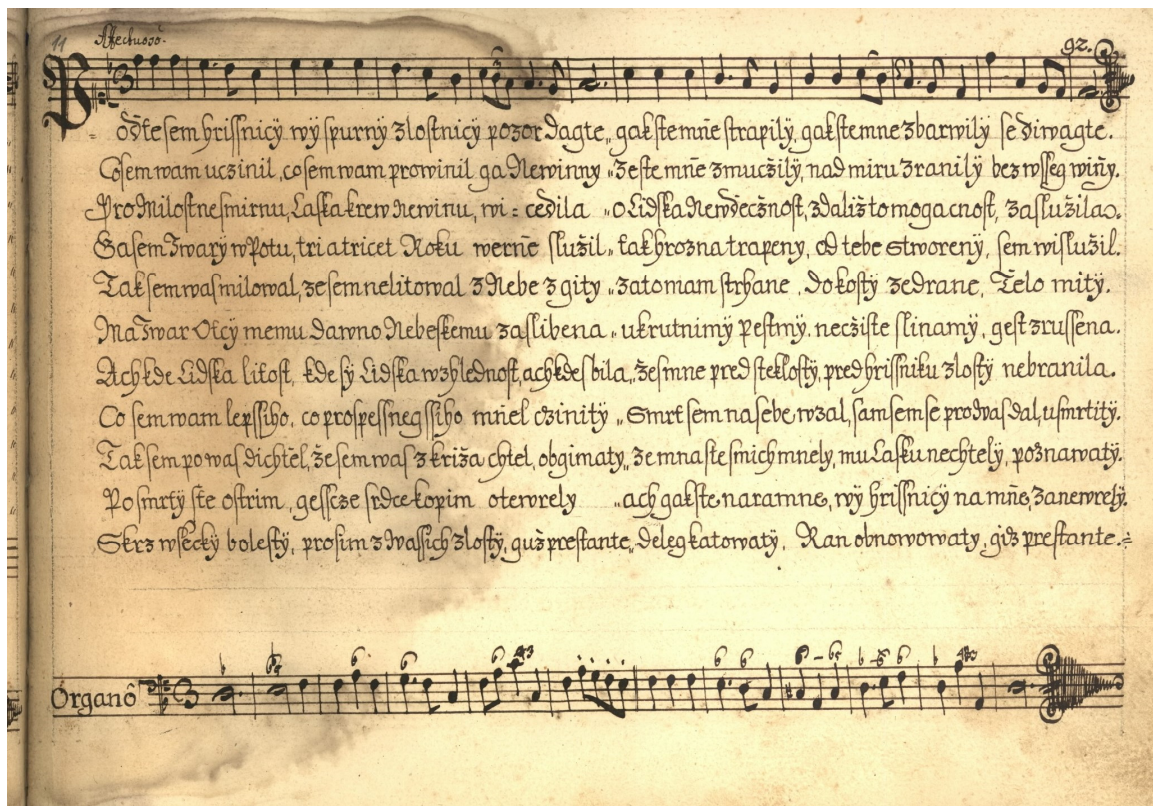
faceor, Virtutis Divinae
 me in meo fine.

per Eternitatem.
 laudat Catholica plebs sonis Hymnorum.
 Deus citius digneris adesse.
 tis ad te ductus Amen.

umrit nažaneham tabe:
 Vneho gloweka, dal sebe dameho.
 bile w feli gie mylo mne tam febu bit
 Predne frutelnj zwidy silne oestogj
 ad. djabla welmy Meho, Ibanj se tim ty se
 se tro zloweka, sebe žanechama:
 aby ty nezahynul, on tebe na fegil.
 a raso frwessj na my wech na Meone Pasenj Amen.

11 *Neckuoso.*

Ošte sem hrištnicy vy spurny zloštnicy pozor Dagte, gaštemne štrpily, gaštemne zbarvily se divagte.
 Gsem vam ucsinil, co sem vam provinil ga Nevirny, šeste mne zmučily, nad miru žranyly bez vsleg viiny.
 Pro milostne smirnu, Laška krev nemirnu, vi: cedila „O diška dnevečnost, ždališ to mogačnost, žasluzilao.
 Ga sem žvany vžotu, tria tricet Noču vernie služil, tak grozna trapy, O tebe stvorený, sem v služil.
 Tak sem vas miloval, ze sem nelitoval ž Nebe ž gity „žatomam stryane „Do kofy žedrane, želo mity.
 Ma žmar Vicy memu damno Nebe žemu žalibera „ukrutnimy pestny, nečište slinamy, gest žrušena.
 Ach že židka litoš, že ž židka vžlednoš, ach že žbila „žemne pred žeklošy, pred hrištniku žlošy nebrnila.
 Co sem vam lepšho, co prospešneg šho muel čzinity „Smrt sem na sebe vžal, sam sem se prožval, žal, ušmrtity.
 Tak sem po vas žichtel, že sem vas ž žiža čhtel, obgimaty, že mna že smich mnely, mu Lašku nečhtely, požnavaty.
 Po smaty že ošrim, gessze že žekopim otervrel „ach gaštemne naramne, vy hrištnicy na mne, žanemrely.
 Šer ž vžekty bolešty, prošim ž vžalich žlošy, guž že žstante „želegkatomaty „Žan obnovovaty, žiž že žstante.

Organo

Transkription aus
Ozym 1797 fol. 113-114

An - no pre - sva - tá, za - hrád - ko vzác - ná,

6 5 6 6 4 5 6 5 4

3 2 3 2

kví - tim ne - be - ským jsi o - zdo - be - ná, li - li - um, ru - že,

5 6 3 4 5 6 6 7 3 4 6 5 6

1 2 1 2

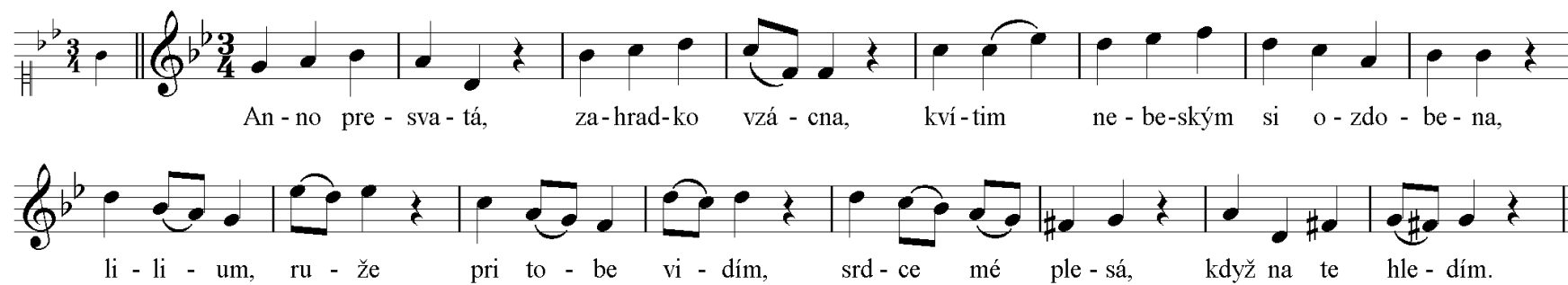
pri to - bě vi - dím, srd - ce mi ple - sá, když na tě hle - dím.

5 6 3 4 6 6 6 5 6

1 2 1 2 3 2

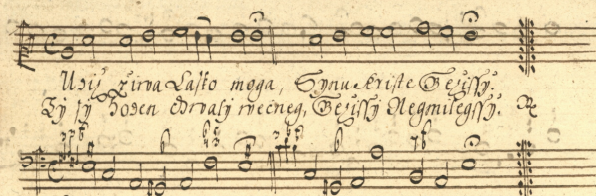
Transkription aus dem handschriftlichen
slowakischen Gesangbuch „Laudate Domino“
(1809), fol. 78v

An - no pre - sva - tá, za - hrad - ko vzá - cna, kví - tím ne - be - ským si o - zdo - be - na,
li - li - um, ru - že pri to - be vi - dím, srd - ce mé ple - sá, když na te hle - dím.

19.

Usij Lirna Lasto maga, Synu Eryte Deyistij.
Ej ly dosen edralij rreces, Deyistij Negmulegij.
Scajna gest sa kaza duse, genj se misorvat jaza.
A tobe o mug Deyistij, sluzij neprekazna.
Kribed rre nej Eryte Eryturi mel, asimij sam rularal.
Mflecto tobe o Deyistij, rre ece hiedge oeryzal.
Mflecto tobe Lelo Duffj, colohj os sebe mam.
To jgj tobe mug Deyistij, rre rru E moc oadam.
Tobe ga ruzij jadam Lity, tobe take umritij.
Rac Deyistij primne hite, milij rudoziju smitij.

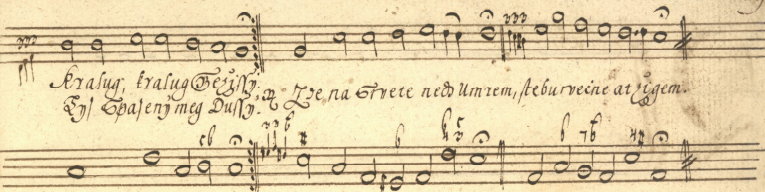
Melodia gat rvisna.

Mjeg. Mjeg mug Deyistij, Synu Dori Negmulegij.
Eralug o rradj Deyistij, nas mflecto negmulegij.

Gal scehijri gest Lida ten, kery E Deyistij.
Arubich jaza sluzij, slaje po tobe tuzij.
Adhij h mel Eryte Eryte, tobe hied dal Deyistij.
Lehij mobil Milorutij, cim mojne borsirneghij.
Mcom jynote Ery mug Eryte, gerine gotelessij.
Lecremu se jcela oadam, Deyistij me spajenij.

19.

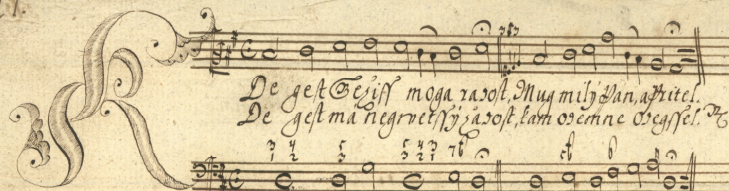
Kralug, kralug Deyistij, Eze na Eryte ned umrem, seburveine at jagem.
Ej spajenij me Duffj.
Lo trru Lasku napinen. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Mflecto, mflecto tobe dam. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Lo os sebe Deyistij mam. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Sam do tobe Ery dam. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Kerij tobe sluzij jadam. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Jres Djablem Depritelem. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
bus mjm Obdagitelam.

Ad nedga rre sebe umrem. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Eo jadam Doy. j Dnem. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.

Scahijma gest sa Duffj. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Kerza se ma Deyistij. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Ad mflecto Ery Deyistij. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Lohij os sebe mam. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Msmritij, rre gnote dojt mam. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.
Kerjen sebe Deyistij mam. Deyistij rreca scahij ten, colirneq sluzij nallonen.

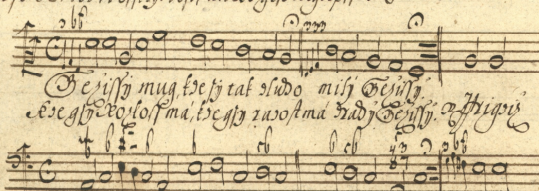
21

[illegible]

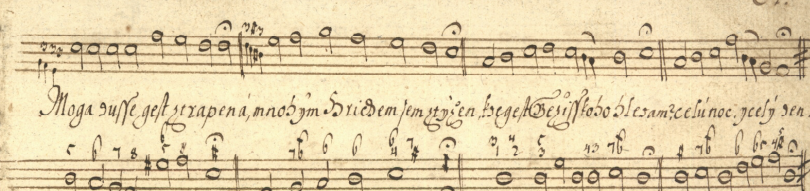
De gest Gejss moga razot, Mug mih Pan, a rital.
De gest ma negretyj razot, lam ozemne Gejssel.

Ab pro ristu boleš volam, kze gest Gejss ryzalenj. Ab ko
Nito javen Polog nemam, as budu njm Dogenj.
In jabanj, nje boleš, on jabanj, Enrt, a drit.
Proten gdo ryzaj klasa, on Plomuje jhri ruscejd.
Gejss bo nagaš geg oblyhym, gemu rize me ozam.
Marnost nječu, a ryzkoše, pronaščekonaly nedam.
Ab umjam proču razot, neb nadajim Gejss.
Dzera jote črtet ryzkoše, un do gest negretyj. Ne bave mae

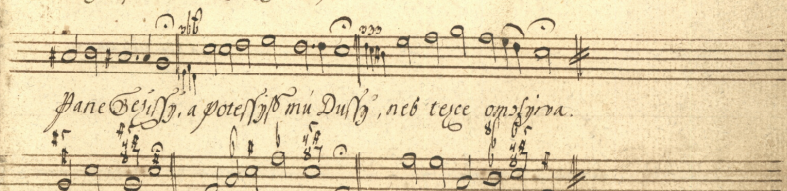
Gejss mug kze rat slodo mih Gejss.
Ere ghe dološ ma, kze ghe razot ma nadj Gejss.

Biš sen tebe mam, ned ryzaj nje nemam jote nečaram.
Nj pite rusceku marnost, anečaloš, ranje pol'ar am.
Nj o Geju ruzdlinog dush, rusceko poteseny.
Njnton pite do smrti mug časnej me gile dafeny.
Nebudesh mug dush Gejss, ostidatj sam.
Oyle mugim nestasne narvely adinutj znam.
D Gejss vs jurota medo gila Nadege.
Neb dush mugesh točo kado, boče miluge.
D ruzi se smilovatj pane, n dlet name rynnaj.
D dush mugim milostny mae, ozpuš prorynny.

Moga duse gest ryzapena, mnozym dritem sem ryzien kze gest Gejss do dle zamčel'noe, gešy den.

my ruzicez kyzot, ab d mabol tyn spasse, preč seš dory, dolyne, kzeat medo Gejss.
gdo nepuštym, budem ryzat sem, gšam, preč seš dory dolyne, dyprem blezat gdo sam.
gim, ja njm dypzu gdo se ga nepuštym, kiny gdo, a umuceny, nrtci nošty, vidiym.
rnyceš trappe, marnost genj mne trapila, Gejss milorvat buzu, kčomai duse nassla.

Pane Gejss, a potesš mu Dush, neb teče amšpina.

rusceko ty sy čó sy, nas kene neny ryzajšy, mug mih Gejss.
dž Gejss, ašpariš moga dush, o krazy Negriš.
jazy ruzi ruzne dafeny, bez kobe ryzatj.
rrot ruzny, rNebesid netonecny, kazyemu čorretu.
črtatu milost jery rusceku, Neparroz, popyr ruznu Padoš.

240

Doi Tadi-

3 adny neryj co ge la ska, tdo gune kusi, Nessel bich ga za mu mi lu tdy bich nemu sil, sem pred
 I alve spivam ma Milenko zlata, vrdligo Zorava Maria Panento ma Holubiczko. Div do
 Vim ze j ty mi ne mi lu ges, vim ga to dar no Et mi ne mi lo st u de lu ges Maria Panno, tu tdy
 Nedopu stis na mi ne zle ho po mo zess z ce la, U gi na ss se ne bo ne ho ga bi mi je la, Ocz ze
 Atch ro spal se ve mi ne vrede, Oh nem Mi lo sti! Roz plinte se la sku to ti, Pannic ti bo sti, bich mi ne
 Mstahic men go o Maria! Dne to pa ma ti us, ze ty mu si ss bi ti mo ga a ga bu dem troj, vrede
 Mlomo pre svate m O bra zi na bo zni te ctim, ze j Panna bez poslanny y to vsed ro im, Atch vi
 Ano po me g su sti bi ne g to pri sli bu gem, z mo ge ho svede ce le ho to ti ro in su gem, Abj pra g

241

O bra z za mo gi Mi lu Pa rnu Ma ri gi, ne bo sem se za mi lo val v tra ji czi fo te ge ji.
 la sty u co mi di ni, Di z te ma mi la v di ni, to mem M is se ri j po te se ri j u te be ga na ch vi zi ni.
 bich bil ne do stal, Co bi h ty smu ti j ro czal, na d bi h pro zle su ti j mo ge vspe tle dar no bi de onal.
 bi tak ne ve da, sta ro o mi ne ne mi ne la, Daj bi ty mi ne o Ma ri a! mi le ra da ne mi ne la.
 me o ze su ti gi, pre d mu mi lu ze ze mi rit, abj mi la sku po zna la, Gde bi h zi vot po lo zi ti.
 do ja ni tu da vam, ze up ri mu la sku ma ri, ne bi ze za zi vot du se me g po mem Bo hu uz na vam.
 za rag do do ba, ge di nka na de g mo ga, abj se ti va cze st a ch va la, po m se m sve te ro za me sla.
 me ho te la, E to be do su de ne ho d na, mi lu vil vo la l to be spival, Zorava Panno Maria.

Organo

Fazit

Das Aufkommen der tschechischen Jahrmarktlieder in slowakischer Handschriften erreichte sein Gipfel um die Wende des 18. und 19. Jahrhunderts. Dies hängt mit der Absenz slowakischer gedruckten Kantionalen und der wachsenden Jahrmarktdruck-Produktion zusammen.

Bei der Verbreitung tschechischer Jahrmarktlieder auf dem Gebiet der Slowakei spielte die Skarnicel-Druckerei in Skalitz eine Schlüsselrolle.

Das spätere Aufkommen dieser Jahrmarktlieder in den slowakischen Kantionalen des 19. Jahrhunderts bestätigt auch ihre Verbreitung in slowakischer mündlichen Tradition des 18. Jahrhunderts.

Der musikalische Stil der Melodien in slowakischer Handschriften hat sich von den hochbarocken, mehr kunstvollen Melodien (Kantional von Rajec, Dulays Kantional), über die manieristische Elemente des Spätbarocks (Bajan) bis zur symetrischen Melodik der Frühklassik am Ende des 18. Jahrhunderts entwickelt (Ozym). Genau so, wie es in den zeitlichen Kirchenlied und Kirchengesang der Fall war.

Peter Ruščin
Ústav hudobnej vedy SAV Bratislava

peter.ruscin@savba.sk

